

ГЛИБИННЕ ПІЗНАННЯ ФЕНОМЕНУ ВИНИ У ХРИСТІЯНСЬКІЙ ВІРІ

У статті характеризується значення феномену вина у глибинно-психологічному аспекті. Проаналізовано вплив релігійної віри на психіку суб'єкта. Зміст статті вказує на взаємозалежність архаїчної вина з первородним гріхом у християнстві. Констатовано взаємозв'язок вина із тенденцією до самопокарання. Слід зазначити, що дослідження вина потребує опосередкованих засобів глибинного пізнання. Стаття зосереджує увагу на значущості психодинамічного підходу у вивченні феномену вина. У статті розкривається методологічний аспект пізнання вина у глибинно-корекційному процесі. Продемонстровано актуальність християнських образів та символів для психіки суб'єкта в контексті почуття вина. Описано переваги методу АСПП у вивченні глибинних чинників вина.

Ключові слова: вина, християнство, архаїзм, первородний гріх, комплекс Едіпа, глибинна корекція, активне соціально-психологічне пізнання (АСПП), глибинне пізнання.

Постановка проблеми. Релігійна віра є важливим елементом у духовному та психічному житті індивіда. Поняття вина поширене у багатьох релігійних вірах і переважно вживається як синонім до слова «гріх». Зокрема, у християнстві феномен вина представлений через категорію первородного гріха. Взаємозв'язок гріха з виною висвітлює релігієзнавство та культурологія у наслідковому аспекті впливу на індивіда. У релігії особистість знаходить заспокоєння, ослаблення вина через церковні обряди, які зближують людей (каяття, катарсис, сповідь). Актуальність роботи зумовлена недостатнім дослідженням глибинно-психологічних детермінант вина в аспекті християнської віри та архаїчного спадку людства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічну інтерпретацію релігійної віри і її взаємозв'язок з виною розглядали вітчизняні і зарубіжні науковці. Зокрема, О. Матласевич вивчала питання психологічної та релігійної інтерпретації феномену вина [8], О. Предко досліджувала релігію у контексті психоаналізу [10], О. Педченко аналізувала глибинно-психологічні витoki релігійної віри [9], А. Абрамова розглядала причини виникнення вина, зокрема психоаналітичну і християнську теорії [1].

Існують різні наукові погляди щодо феномену вина. Звернімося до представників глибинної психології, які досліджували психологічні передумови вина та її релігійно-архаїчні витoki.

Швейцарський психотерапевт К. Юнг у своїх працях багато уваги приділяв релігійним питанням. Він вважав, що первісним віруванням

притаманний символізм, який виявляється в інших релігіях у видозміненій формі [21]. Тобто, первісні віровчення продовжують існувати у психічному житті індивіда, заявляючи про себе у символах, архетипах, архаїзмах тощо.

Науковець В. Лейбін пов'язував виникнення вини, тиранії совісті, невротичного страху з функціями Над-Я, що узгоджується з сферою релігії [7]. У релігії відображається ставлення особи до життя та смерті. Почуття, які переживає релігійна людина часто є змішаними, неоднозначними, суперечливими, онтологічно зумовленими та індивідуалізованими для кожної особи.

Психоаналітик Е. Фромм розглядав вини у взаємозв'язку з категорією гріха і припускав, що ... «гріх людини – у бунті проти заповіді Бога» [19, с. 18]; він полягає у непокірності, а не у самій дії вкушання плодів від дерева пізнання добра і зла (гріхопадіння Адама і Єви у християнстві). Бог турбується про збереження свого привілейованого становища [Там само].

З. Фрейд вивчав вини у контексті едіпового комплексу, амбівалентності почуттів дитини до батьків, що було лейтмотивом його психоаналізу тотемізму. Тотемістична релігія виникла з проблеми вини синів та їхньої спроби заспокоїти це почуття і умилостивити ображеного батька запізнілою слухняністю. Усі наступні релігії (в тому числі, християнство) були спробами вирішити ту ж проблему, з якої почалася культура, і яка впливає на розвиток суспільства [16].

Аналіз наукових джерел показав, що вина у християнському значенні архаїчно зумовлена. В архаїзмах відображається первісний характер психічних образів та етапів розвитку людства. Архаїзм заявляє про себе у фантазіях, архетипах, сновидіннях, релігійних символах тощо. Архаїчні образи виникають незалежно від особистості і нерідко перегукуються з міфологічними сюжетами [4]. Водночас дослідити архаїзми можливо лише через індивідуалізовану психіку суб'єкта.

Метою статті є психологічний аналіз феномену вини у християнській вірі.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Стаття базується на методі активного соціально-психологічного пізнання (далі – АСПП), який розроблено академіком НАПН України Т. Яценко [22-24]. Серед актуальних наукових проблем методу АСПП – взаємозв'язок вини з архаїчним спадком людства, до якого належить християнська віра. Дослідження виконане у руслі психодинамічної парадигми на базі Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

У діагностико-корекційному процесі АСПП використовуються опредметнені засоби глибинного пізнання (комплекс тематичних психомалюнків, малюнок Власного тату і Тату вини, репродукції художніх полотен, моделі із каменів тощо). Предметом глибинного пізнання є цілісна психіка в її свідомих і несвідомих виявах. Провідні механізми організації АСПП: позитивна дезінтеграція і вторинна інтеграція психіки на більш високому рівні її розвитку [22].

Дослідження вини з урахуванням її глибинно-психологічних витоків в аспекті християнської віри дозволяє отримати більш ємкий аналіз цього феномену. Первородний гріх є поширеним поняттям серед багатьох релігій, але лише у християнстві вважається, що він передається наступним поколінням від перших людей – Адама і Єви.

В ісламі Адам і його нащадки отримали прощення від Аллаха за те, що ослушалися Його заборон. У Корані написано: «Але потім Господь обрав його [Адама], прийняв каяття й наставив на прямий шлях» (122: Сура «Та Га») [5, с. 468]. Аллах обіцяв Адамові і його дітям щасливе життя, якщо вони будуть богобоязливими, дотримуватимуться та не порушуватимуть заповідей і настанов Божих.

Буддизм, який називають «релігією без Бога», є найдревнішою із світових релігій. Це швидше філософське вчення, де немає караючого Бога. Будда прийшов у цей світ, щоб позбавити людей від страждань, і допомогти їм досягнути нірвани. У буддизмі відсутня категорія первородного гріха [6].

У своїй книзі «Мати чи бути?» Е. Фромм, досліджуючи взаємозв'язок гріха і прощення, зазначає: «На противагу християнській традиції, іудаїзм не розглядає вчинок Адама як «первородний гріх», який успадковується всіма наступними поколіннями» [18, с. 186]. Отже, з усіх світових релігій лише у християнстві первородний гріх передається нащадкам.

Термін «релігія» було введено Цицероном. Релігія (від лат. religio – совісність, благочестя, набожність, предмет культу; religare – зв'язувати, прив'язувати) – світогляд, світосприйняття людей, одна із галузей духовного життя суспільства, заснована на вірі в реальне існування Бога (вищої сили) і зв'язку з ним (поважання і ушанування його, залежності від нього), а також життєва поведінка, що включає специфічні дії (культ), які ґрунтуються на вірі в існування (одного чи декількох) богів, священного, надприродного явища [12; 13].

У суспільстві морально-правова особливість вини є пріоритетною у здійсненні особистісних вчинків. Індивід потрапляє у категорію винного, якщо нехтує загально визнаними цінностями, порушує юридичні чи моральні постулати тощо. Усвідомлення суб'єктом свого аморального вчинку (пасивності) часто викликає посилення деструктивних тенденцій психіки (самоосуд, саморуйнівна поведінка). Вина є історично сформованим і культурно усталеним критерієм соціально-оцінного впливу на поведінку суб'єкта, що викликає каяття, спонукає до спокутування гріхів тощо [12; 20].

У християнстві первородний гріх передається наступним поколінням у спадок, що й зумовило вибір дослідження – феномен вини у християнській вірі. Адже гріх і вина дуже близькі за значенням у релігійних догмах. Відзначимо деструктивні тенденції, які поширені у релігійних християнських спільнотах, виокремивши серед них наслідкові явища вини: самопокарання, самодепривацію, мазохізм тощо.

Феномен вини найбільш виукло представлений у християнстві, яке заявило про себе як релігія пригноблених, котрі очікують позбавлення від нестерпних умов життя і праці після приходу спасителя, месії (Ісуса Христа). З поширенням християнства у європейське суспільство увійшло поняття «гріха» – порушення моральних правил божественної заповіді. Становлення теорії про первородний гріх позначилося на формуванні моральності у середньовіччі і наступних часах [12]. Поняття вини у християнській вірі пов'язане з гріхом. Адже гріх спричинює почуття вини, яке виражається індивідуально неповторно. У християнстві гріх і вина об'єднані архаїчністю, однак гріх людина усвідомлює, а вина переважно є неусвідомленою.

За релігійними уявленнями, гріх – це порушення у діях чи думках Божої волі, втіленої у моральних нормах, релігійно-санкціонованих вимогах щодо поведінки і способу життя людини. У християнській вірі виникнення гріха пояснюють міфом про первородний гріх, коли Адам і Єва – перші люди – порушили заповіді Бога, вкусивши яблуко від дерева пізнання добра і зла [12]. Після цього Бог вигнав Адама та Єву із саду Едемського, а їхній гріх почав передаватися у спадок наступним поколінням. Тобто людина не має вибору, бути чи не бути грішною (винною), бо вона народжується вже з гріхом своїх предків.

Важливим у християнстві постає вчення про Боголюдину Ісуса Христа. Він навчав братньої любові, духовності, високої моральності тощо. Бог-Син (Ісус Христос) зійшов з неба на землю, взяв на себе страждання і прийняв смерть задля духовного спасіння кожного, задля спокутування людей від первородного гріха [3]. Тобто гріхом є недотримання людиною релігійних догм.

Релігія ніколи применшувала культурне значення вини. Релігійна віра претендує на порятунок людства від почуття вини, яке вона називає гріхом. У християнстві спокутування досягається шляхом жертвовної смерті однієї людини, яка взяла на себе загальну вину. Це був перший привід для набуття первісної вини, з якої і почалася культура [17].

З. Фрейд, досліджуючи детермінанти вини, дійшов висновку, що сучасне християнство дозволяє посилатися на неї. Для того, щоб забрати гріх, Син Божий пожертвував своїм життям. Тоді «... цим гріхом мало бути умертвіння, вбивство. Тільки воно могло вимагати для свого спокутування таку жертву, як життя» [14, с. 348]. Можливо, навіть за вбивство і розп'яття Ісуса Христа, який був духовним лідером, Сином Божим, вина у людей ще більше актуалізувалася.

Сказане пояснює сили притяжіння християнської віри. Релігія фактично дає захист віруючим, шанс на спасіння, нівелюючи вину і деструктивні тенденції психіки суб'єкта. Проте психологічні захисти приховують індивідуалізовані причини вини у кожного суб'єкта, зумовлюючи ілюзорні переконання щодо універсального церковного відпущення гріхів.

Вина знаходить вивільнення у саморуйнівній поведінці індивіда. Сутнісним у християнстві є схильність до самобичування, (особливо у

католиків). Вони б'ють себе батогами, зазвичай роблячи цей ритуал перед хрестом або іконою. В Іспанії у Страсну п'ятницю вулицями урочисто босоніж йдуть флагеланти¹, які в пам'ять про страждання Христові б'ють себе батогами до крові, голосно розспівуючи «лауди» – релігійні пісні на народні мелодії. Відтак, вони намагаються наблизитися до страждань, які переживав Ісус Христос. Створюється ефект хибного кола: гріх зумовлює вину, за якою слідує самопокарання. Отже, у християнстві вина полягає у непокорі Богові та наслідковості первородного гріха, за який людство має нести покарання.

Багато подій, описаних у Біблії (Старий Заповіт), мають аморальний характер, а деякі фактично означають інцест, хоча не передбачають осуду². І все це відбувається під наглядом Бога, лише пізніше Він оголошує заборону на такі дії. Навіть великий пророк Мойсей був наслідком інцесту: «Амрам взяв Іохаведу, тітку свою, собі в дружини, і вона народила йому Аарона і Мойсея» [2; Вих. 6 : 20].

Інцестні явища у Біблії (священна книга для християн) [2] не осуджуються, а навпаки сприймаються як належне. Тоді в чому полягає гріх людини? Лише непослух, протистояння Богові, непокора йому, бажання стати рівним Богові зумовлюють покарання. Саме за це Бог вигнав Адама і Єву з Раю, адже вони стали богоподібні, знаючи добро і зло.

Становлення поняття гріховності свідчить про трансформування загальної відповідальності в особисту вину. Вина пов'язана з суміжними категоріями, які визначають моральну діяльність – совість, відповідальність, обов'язок, сором. Моральна вина зумовлює осуд, спокутується каяттям і виправленням своєї поведінки [12]. Тобто, вина архаїчного походження впливає на індивідуалізоване почуття вини.

Наведені вище твердження і дефініції гріха орієнтовані на свідому сферу людини, її буденні судження та уявлення. Гріх можна віднести до об'єктивної реальності, адже він визначається системою духовних цінностей, які були сформовані у процесі історичного розвитку. Вина належить до психічної реальності, яка виділяється суб'єктивністю та має для людини більше значення, ніж матеріальний аспект життя.

У глибинній психології феномен вини досліджується у взаємозв'язку з едіповим комплексом, який було введено З. Фрейдом, й означав наступне. Дитина відчуває сексуальний потяг до одного з батьків протилежної статі і відчуває ненависть, ворожість до одного з батьків тієї ж статі. Комплекс Едіпа набув великого значення для розуміння історії людства, розвитку релігії і моральності суспільства [17].

---

¹ Флагеланти – релігійні аскети-фанатики, які пропагують публічне самобичування заради спокутування гріхів.

² Дві дочки по черзі мають статеві відносини з батьком (Бут. 19: 32-36), брати продають брата (Бут. 37: 26-27), через незнання свекор має чуттєвий контакт з невісткою (Бут. 38: 15-18).

У психічному житті дитини досить рано з'являється інтерес до інтимної сфери життя людини. Перші сексуальні порухи дитини спрямовуються на найближчих людей (батьки, брати, сестри) [14]. Серед цих заборонених жадань переважають потяги до батьків, які згодом дитина починає відчувати через «Табу», що каталізує виникнення несвідомої вини.

Рис. 1. Малюнок учасника групи АСПП. «Мій звичайний емоційний стан»

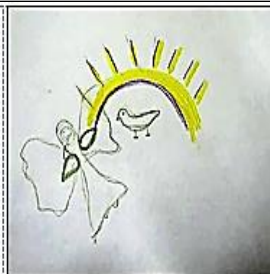

Рис. 2. Малюнок учасника групи АСПП. «Власне тату»

Рис. 3. Малюнок учасника групи АСПП. «Мій сексуальний партнер»

Рис. 4. Малюнок учасника групи АСПП. «Власне тату»

Рис. 5. Малюнок учасника групи АСПП. «Подія, до якої не хотілося б повертатися»

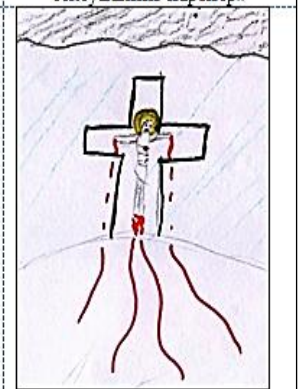

Рис. 6. Малюнок учасника групи АСПП. «Дорога мого життя»

У психодинамічній теорії вводиться поняття «едіпальна довершеність». Т. Яценко пише: «Едіпальна довершеність відповідає постулату про невідворотність кожної людини від того, що вона несе “вину із зародку”, через наявне внутрішньоутробне кровозмішення» [18, с. 341]. Тобто перебування в утробі матері зумовлює факт кровної причетності до того чи того табуованого персонажу сім'ї («дівчинка ↔ батько»; «хлопчик ↔ мати»), як і до геніталій в процесі народження.

Цитата з Біблії підтверджує архаїчний взаємозв'язок вини із залежностями едіпального порядку. «І побачив Хам, батько Ханаанів, *наготу батька свого*, та й розказав обом братам своїм надворі. Узяли тоді Сим та Яфет одєжину, і поклали обидва на плечі свої, і позадкували, та й прикрили наготу батька свого. Вони відвернули дозадку обличчя свої, і *не бачили наготи батька свого*» [2; Буття 9 : 22, 23].

Відзначимо, що вина пов'язана з релігійними діями (сповідь, покаєння, катарсис), які її ослаблюють і допомагають людині на деякий час набути внутрішнього гомеостазу. Релігія відіграє значну роль у житті людини, але вона не сприяє виявленню особистісної проблематики. Вина маскується наслідковими явищами (самопокаєння, самодепривація, тенденція до психологічної смерті, мазохізм тощо). Деструктивні тенденції психіки опосередковано вказують на почуття вини і дозволяють дослідити його детермінанти.

В активному соціально-психологічному пізнанні процесуальна діагностика, яка здійснюється одночасно з корекцією, дозволяє у процесі діалогічної взаємодії психолога з респондентом виявити системну впорядкованість психіки. У глибинно-корекційному процесі АСПП діалогічна взаємодія психолога з респондентом здійснюється порційно, багаторівнево в єдності з процесами позитивної дезінтеграції та вторинної інтеграції. Запитання психолога під час сеансу глибинної корекції зорієнтовані на внутрішній порядок психіки [22-24].

Глибинний формат групової роботи забезпечує об'єктивний підхід до вивчення феномену вини. У малюнках учасників АСПП часто відображаються релігійні символи, зокрема: янголи, крила, образ Ісуса Христа, які об'єктивують архаїчний вплив християнської віри на психіку суб'єкта.

Практика та емпіричний матеріал методу АСПП доводять, що християнські образи опосередковано відображають тенденції, які маскують вину: самодепривація, самопокаєння (рис. 1, рис. 5, рис. 6); відступи від реальності, політ в небесах (рис. 2, рис. 3), показна святість, покірність (рис. 4). Відтак, поширеними у малюнках є хрест, як символ страждань, схожих до Ісуса Христа та янгол – символ чистоти, святості, правильності, наближеності до Бога. Підсумовуючи вище сказане, відзначимо, що суб'єкт не може сам розпізнати глибинні чинники, які зумовлюють несвідому вину, тому важливою є участь в психокорекційних групах АСПП

Висновки. Вина архаїчного походження не може прямолінійно заявляти про себе у свідомості суб'єкта. Тому феноменологічний підхід передбачає виокремлення вини через її типові наслідкові явища (самопокаєння, самодепривація, тенденція до психологічної смерті тощо). Глибинно-психологічне значення первородного гріха у взаємозв'язку з едіпальною залежністю вказує на синтез всезагальної (християнської) та індивідуальної (онтологічної) вини. Вина має енергетичний потенціал, який потребує вивільнення, реалізації. Існують різні способи ослаблення вини: самопокаєння,

проекція вини на іншу особу, гіперболізована святість, релігійність (набожність колишніх наркозалежних, ув'язнених тощо). Перераховані форми поведінки не дають довготривалого позитивного результату, а лише тимчасово притлумлюють почуття вини. Матеріал статті дозволяє відзначити важливість психодинамічного підходу у вивченні феномену вини.

Перспективи досліджень полягають у подальшому аналізі психологічних особливостей індивідуалізованого почуття вини суб'єкта.

Література

1. Абрамова А. Метафізические основания вины: к вопросу о роли эмоций в морали. / А. Абрамова // Грамота. – 2015. – №4 (54) С. 13–15.
2. Біблія / переклад Огієнка І. / – ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2017. – 1360 с.
3. Докаш В. Психологія релігії : навч. посіб. / уклад. : В. Докаш. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 464 с.
4. Зеленский В. В. Толковый словарь по аналитической психологии / В. В. Зеленский. – Москва : Когито-Центр, 2008. – 420 с.
5. Коран. Переклад смислів українською мовою. Переклад з арабської Михайла Якубовича; редактор: Др. Юксель Салман. Анкара: Управління релігійними справами. 2017. 618 с.
6. Корниенко А. В. Буддизм / А. В. Корниенко; худож. – оформитель О. Н. Иванова. – Харьков : Фолио, 2013. – 153 с. – (Просто о сложном).
7. Лейбин В. Психоанализ: Учебное пособие. 2-е изд. – Питер : СПб, 2008. – 592 с. : ил. – (Серия «Учебное пособие»).
8. Матласевич О. Почуття вини в психологічній та релігійній інтерпретації / О. Матласевич // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Психологія і педагогіка. – 2011. – Вип. 17. – С. 231-241.
9. Педченко О. В. Глибинно-психологічні витоки релігійної віри та їх пізнання у процесі активного соціально-психологічного навчання : дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Івано-Франківськ, 2011. 440 с.
10. Предко О. Психологія релігії : підручник / Олена Предко – К., 2008. – 344 с.
11. Самодепривація психіки та дезадаптація суб'єкта: монографія / Т. С. Яценко, В. І. Бондар, І. В. Євтушенко, М. М. Кононова, О. Г. Максименко – К. : Вид-во НПУ імені М. Драгоманова, 2015. – 280 с.
12. Философский словарь / Под. ред. И. Т. Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – М. : Республика, 2001. – 719 с.
13. Философский энциклопедический словарь / гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М. : Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.

14. Фрейд З. Малое собрание сочинений / Зигмунд Фрейд ; пер. с нем. Р. Додельцева, О. Медем, Я. Когана. – СПб. : Азбука, Азбука-Аттикус, 2017. – 608 с.

15. Фрейд З. Недовольство культурой / Зигмунд Фрейд; пер. с нем. А. Руткевича. – Фолио : Москва, 2013. – 256 с.

16. Фрейд З. Тотем и табу / З. Фрейд. пер. с нем. М. В. Вульфа. – СПб. : Издательский дом Азбука-классика, 2008. – 256 с.

17. Фрейд З. Художник и фантазирование / Зигмунд Фрейд ; пер. с нем. / Под ред. Р. Додельцева, К. Долгова. – М. : Республика, 1995. – 400 с. : ил. – (Прошлое и настоящее).

18. Фромм Э. Иметь или быть? ; [пер. с нем. Э. Телятниковой]. – Москва : Издательство АСТ, 2018. – 320 с. – (Эксклюзивная классика).

19. Фромм Э. Психоанализ и религия/ Эрих Фромм – АСТ : Москва, 2010. – 160 с.

20. Шинкарук В. І. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук – К. : Абрис, 2002. – 744 с.

21. Юнг К. Г. Психология бессознательного / Пер. с англ. – Издание 2-е., М. : «Когито-Центр», 2010. – 352 с.

22. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціальне-психологічне навчання: Навч. посіб. – К. : Вища шк., 2004. – 679 с.

23. Яценко Т. С., Глузман А. В. Методология глубинно-коррекционной подготовки психолога / Т. С. Яценко, А. В. Глузман. – Днепропетровск : Инновация, 2015. – 394 с.

24. Яценко Т. The relationship of conscious and unconscious: psychodynamic approach. [Психодинамічний погляд на взаємозв'язки свідомого і невідомого]. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. – 2018. – № 26 (2). – С. 335–353.

Транслітерація

1. Abramova A. Metafizicheskie osnovaniia viny: k voprosu o roli emotsii v morali. / A. Abramova // Gramota. – 2015. – №4 (54) S. 13–15.

2. Biblija / pereklad Oghijenka I. / – VBF «Skhidnojevropejsjka ghumanitarna misija», 2017. – 1360 s.

3. Dokash V. Psykhologhija relighiji : navch. posib. / ukklad. : V. Dokash. – Chernivci: Chernivecjkij nac. un-t, 2012. – 464 s.

4. Zelenskii V. V. Tolkovyi slovar po analiticheskoi psikhologii / V. V. Zelenskii. – Moskva : Kogito-Tsentr, 2008. – 420 s.

5. Koran. Pereklad smysliv ukrajinsjkoju movoju. Pereklad z arabsjkoji Mykhajla Jakubovycha; redaktor: Dr. Jukselj Salman. Ankara: Upravlinnja relighijnymy spravamy. 2017. 618 s.

6. Kornienko A. V. Buddizm / A. V. Kornienko; khudozh. – oformitel O. N. Ivanova. – Kharkov : Folio, 2013. – 153 s. – (Prosto o slozhnom).

7. Leibin V. Psikhoanaliz: Uchebnoe posobie. 2-e izd. – Piter : SPb, 2008. – 592 s. : il. – (Serija «Uchebnoe posobie»).

8. Matlasevych O. Pochuttja vyny v psykholohichnij ta religijnij interpretaciji / O. Matlasevych // Naukovi zapysky [Nacionaljnogho universytetu «Ostrozjka akademija»]. Ser. : Psykholohija i pedaghoghika. – 2011. – Vyp. 17. – S. 231-241.
9. Pedchenko O. V. Ghlybynno-psykholohichni vytoky religijniji viry ta jikh piznannja u procesi aktyvnogho socialjno-psykholohichnogho navchannja : dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. psykol. nauk : spec. 19.00.07 «Pedaghoghichna ta vikova psykholohija». Ivano-Frankivsk, 2011. 440 s.
10. Predko O. Psykholohija religiji : pidruchnyk / Olena Predko – K., 2008. – 344 s.
11. Samodepryvacija psykhyky ta dezadaptacija sub'jekta: monohrafija / T. S. Jacenko, V. I. Bondar, I. V. Jevtushenko, M. M. Kononova, O. Gh. Maksymenko – K. : Vyd-vo NPU imeni M. Draghomanova, 2015. – 280 s.
12. Filosofskii slovar / Pod. red. I. T. Frolova. – 7-e izd., pererab. i dop. – M. : Respublika, 2001. – 719 s.
13. Filosofskii entsiklopedicheskii slovar / gl. redaktsiia: L. F. Ilichev, P. N. Fedoseev, S. M. Kovalev, V. G. Panov. – M. : Sov. Entsiklopediia, 1983. – 840 s.
14. Freid Z. Maloe sobranie sochinenii / Zigmund Freid ; per. s nem. R. Dodeltseva, O. Medem, Ia. Kogana. – SPb. : Azbuka, Azbuka-Attikus, 2017. – 608 s.
15. Freid Z. Nedovolstvo kulturoi / Zigmund Freid; per. s nem. A. Rutkevicha. – Folio : Moskva, 2013. – 256 s.
16. Freid Z. Totem i tabu / Z. Freid. per. s nem. M. V. Vulfa. – SPb. : Izdatelskii dom Azbuka-klassika, 2008. – 256 s.
17. Freid Z. Khudozhnik i fantazirovanie / Zigmund Freid ; per. s nem. / Pod red. R. Dodeltseva, K. Dolgova. – M. : Respublika, 1995. – 400 s. : il. – (Proshloe i nastoiashchee).
18. Fromm E. Imet ili byt? ; [per. s nem. E. Teliatnikovoi]. – Moskva : Izdatelstvo AST, 2018. – 320 s. – (Ekskliuzivnaia klassika).
19. Fromm E. Psikhoolanaliz i religiiia/ Erikh Fromm – AST : Moskva, 2010. – 160 s.
20. Shynkaruk V. I. Filosofskijkyj encyklopedychnyj slovnyk / V. I. Shynkaruk – K. : Abrys, 2002. – 744 s.
21. Iung K. G. Psikhologiiia besoznatelnogo / Per. s angl. – Izdanie 2 e., M. : «Kogito-Tsentr», 2010. – 352 s.
22. Jacenko T. S. Teorija i praktyka ghrupovoji psykholohorekciji: Aktyvne socialjno-psykholohichne navchannja: Navch. posib. – K. : Vyshha shk., 2004. – 679 s.
23. Jacenko T. S., Ghlyuzman A. V. Metodologhyja ghlybynno-korrekcyonnoj podghotovky psykholohha / T. S. Jacenko, A. V. Ghlyuzman. – Dnepropetrovsk : Ynnovacyja, 2015. – 394 s.

24. Jacenko T. S. The relationship of conscious and unconscious: psychodynamic approach. [Psykhodynamichnyj pohljad na vzajemov'jazky svidomogho i nesvidomogho]. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. – 2018. – № 26 (2). – S. 335–353.

Amurova Ya. V.

DEEP COGNITION OF GUILT'S PHENOMENON IN CHRISTIANITY

The article describes the significance of the phenomenon of guilt in the depth-psychological aspect. The influence of religious belief on the psyche of the subject is analysed. The content of the article points to the interdependence of archaic guilt with original sin in Christianity. The interconnection of guilt with a tendency to self-punishment is stated. It should be noted, that the researching of guilt requires mediated means of deep cognition. The article focuses on the significance of the psychodynamic approach in the study of the phenomenon of guilt. The article reveals the methodological aspect of study guilt in the deep-correction process. The actuality of Christian images and symbols for the psyche of the subject in the context of feeling guilty is demonstrated. The advantages of the method ASPC in the study of the main factors of guilt are described.

Key words: *guilt, Christianity, archaism, original sin, Oedipus complex, deep correction, active social-psychological cognition (ASPC), deep cognition.*

Амурова Яна Володимирівна – аспірантка кафедри психології, глибинної корекції та реабілітації, психологічний факультет, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси.

УДК 159.91:654.071.004.15(048)

Барінова Л.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ІЗ РІЗНОЮ РЕЛІГІЙНОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ

У статті представлений теоретичний та емпіричний аналіз проблеми вивчення особистостей із різною релігійною спрямованістю. Показано, що різні аспекти релігійної спрямованості диференційовано впливають на формування індивідуально-особистісних особливостей, які перешкоджають подоланню складних життєвих ситуацій, деструктивності у поведінці. Аспект приналежності до віри сприяє подоланню розвитку психопатизації інтровертивного типу; відчуження від віри сприяє розвитку психопатизації екстратенсивного типу, що проявляється у агресивному ставленні до соціального оточення з потягом до домінування, напористістю, активністю, здатністю до спілкування, чоловічим стилем поведінки.

Розширене уявлення про стратегію поведінки особистості із різною